

Keskustan lähimalli

Enemmän
valtaa ihmisille
vähemmällä
byrokratialla

Keskustan lähimalli

Enemmän valtaa ihmisille vähemmällä byrokratialla

Suomessa ongelmana on suuri ja kankea keskushallinto. Viime vuosina valtaa on siirretty ministeriöihin, virastoihin ja valtakunnallisille toimijoille samalla kun kuntien ja alueiden omat vaikutusmahdollisuudet ovat heikentyneet.

Siinä missä muut puolueet puhuvat kuntien lukumäärän rajusta vähentämisestä, hyvinvointialueiden alasajosta ja päätösvallan keskittämisestä entistä enemmän ministeriöille ja virastoihin, Keskusta haluaa rakentaa vahvoin kuntiin ja maakuntiin perustuvan Suomen. Haluamme laittaa stopin ideologiselle keskittämisen politiikalle.

Keskustan lähimallissa Suomea ei rakenneta muista puolueista poiketen ylhäältä alas vaan alhaalta ylös. Vahvat kunnat, vahvat maakunnat ja kevyempi keskushallinto muodostavat Keskustan vaihtoehdon päätösvallan keskittämiselle.

Keskustan lähimalli tarkoittaa käytännössä ministeriöille ja virastoille vähemmän käskyvaltaa, maakunnille enemmän vastuuta kasvusta ja kunnille enemmän vapautta päättää. Mitä enemmän päätöksiä tehdään paikallisesti ja alueilla, sitä enemmän ihmisillä ja yrityksillä on vaikutusmahdollisuuksia.

Hallinnon rakenteellisella uudistuksella on saatavissa vähintään 0,5 miljardin euron säästöt. Tekoälyä hyödyntämällä säästöt ovat vielä suuremmat.

Keskushallinto on uudistettava

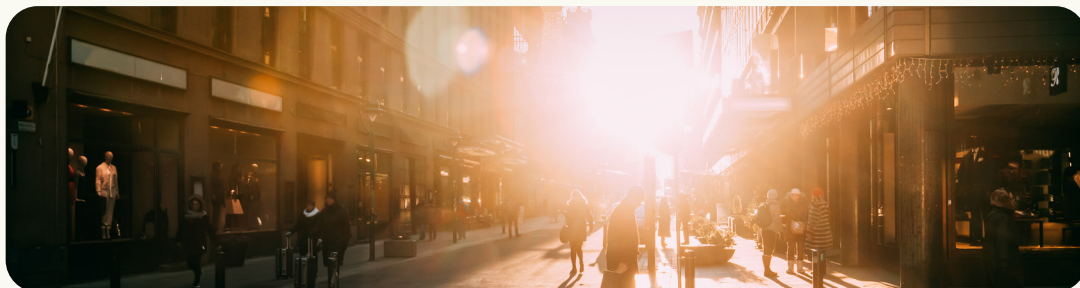
Suomi siirtyisi Ruotsin mallia muistuttavaan yhtenäiseen valtioneuvostoon. Ministeriöiden välisiä raja-aitoja purettaisiin. Ministeriöt toimisivat jatkossakin lainvalmistelun ja päätöksenteon tukena, mutta päällekkäinen hallinto vähenisi.

Samalla keskusvirastoja yhdistettäisiin, hallintoa yksinkertaistettaisiin ja jokainen tehtävä arvioitaisiin uudelleen, kuuluuko se valtiolle, alueelle vai kunnalle. Tavoitteena on nopeampi päätöksenteko, selkeämpi vastuunjako ja enemmän rahaa palveluihin hallinnon sijasta.

Keskusta päättäisi mm.:

- käydä läpi kaikkien yli sadan viraston tilanne ja ottaa tavoitteeksi niiden määrän puolittaminen edellä mainituin periaattein
- yhdistää Suomen ympäristökeskus ja Luonnonvarakeskus
- lakkauttaa Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus) ja organisoida uudelleen siellä olevat tehtävät
- tehdä Metsähallituksesta nettoliikelaitos, jossa se kerää itse omat tulonsa (esim. puunmyynnistä, maa-alueiden vuokrista ja palveluista) ja kattaa toimintansa menot näillä tuloilla.

→ Tehtävien uudelleenjärjestelyillä ja päällekkäisyyksien poistamisella 200 miljoonan euron säästötavoite, uudistuksilla merkittävä talouden kasvuvaikutus

Itsehallinnollisten alueiden idea vietävä loppuun

Parhaillaan hyvinvointialueita ollaan jättämässä pelkiksi valtiovarainministeriön ohjauksessa toimiviksi sote-koneistoiksi. Keskustan tavoitteena on rakentaa niistä aidosti itsehallinnollisia maakuntia, joilla on valtaa kehittää myös alueensa elinvoimaa ja edistää investointeja.

Vaaleilla valitulle aluehallinnolle annettaisiin asetuksenantovaltuus laissa määritellyissä tehtävissä. MAL-sopimusmenettely ulotetaan koskemaan kaikkia itsehallintoalueita. Maakunnille siirtyisivät maakuntaliittojen tehtävät, elinvoimatehtävät sekä muita alueellisia vastuita. Tämä karsisi maakuntatason päällekkäistä hallintoa merkittävästi. Samalla alueet saisivat enemmän vaikutusvaltaa esimerkiksi investointien, työllisyyspalveluiden ja lupaprosessien edistämisessä.

Alueiden kannalta tärkein muutos olisi kannustinjärjestelmä. Alue hyötyisi nykyistä enemmän omasta kasvustaan. Osa alueella syntyvästä arvonnalisäverosta tai yhteisöverosta palautuisi alueen käyttöön. Näin työpaikkojen, yritysten ja investointien houkuttelemisen näkyisi suoraan alueen taloudessa. Tavoitteena ei ole maakuntaveron luominen eikä verojen korottaminen, vaan kasvun palkitseminen.

Keskusta päättäisi mm.:

- muuttaa hyvinvointialueet laaja-alaisiksi itsehallintoalueiksi, uudistaa nykyinen hyvinvointialueiden rahoituspohja ja siirtää mahdolltomassa taloudellisessa tilanteessa olevat alueet velkasaneeraukseen (kannustimeksi mahdollisuus aiemmilta vuosilta kertyneiden alijäämien osittaiseen anteeksiantoon, jos alue saa taloutensa tasapainoon).
- käynnistää perustuslain muuttamisen niin, että itsehallintoalueille annetaan asetuksenantovaltuus
- siirtää kaikki EU:n aluekehitystuet ja valtaosa yritys- ja innovaatorahoituksesta itsehallintoalueiden jaettavaksi

- siirtää luonnonsuojelualueiden perustamista ja Natura-poikkeamista koskevan päätösvallan kokeilualueille
- siirtää metsästyslupien määrästä ja petoluvista päätösvallan kokeilualueille
- siirtää alempiasteisen tieverkon ylläpidon ja parantamisen rahat ja päätösvalta kokeilualueille

→ uudistukset toteutetaan valtiontalouden näkökulmasta kustannusneutraalisti, uudistuksilla merkittävä talouden kasvuvaikutus

Kunnat kunniaan

Kuntia ei pidä pakottaa uusiin ylhäältä päin saneltuihin jättikuntiin eikä niitä pidä alistaa isäntäkunta-renkikuntamallille.

Toteutetaan vapaakuntauudistus, jossa kuntien liikkumavaraa ja toimivaltaa lakien toimeenpanossa kasvatetaan. Kunnille on annettava enemmän vapautta päättää omista asioistaan sekä paremmat mahdollisuudet huolehtia omasta taloudestaan.

Tätä varten käynnistettäisiin itsenäisten kuntien ohjelma, jonka tavoitteena on vahvistaa kuntien elinvoimaa ja tulevaisuuden mahdollisuuksia. Samalla kuntien valtionosuusjärjestelmä uudistettaisiin nykyistä yksinkertaisemmaksi, läpinäkyvämmäksi ja paremmin erilaiset olosuhteet huomioivaksi.

Kuntiin kohdistuva sääntely käytäisiin läpi. Tarpeettomia velvoitteita poistettaisiin ja kuntien mahdollisuuksia päättää palvelujen järjestämistavoista lisättäisiin. Tavoitteena on palauttaa päätösvaltaa sinne, missä ihmiset tuntevat paikalliset tarpeet parhaiten.

Kuntien riippuvuutta valtionosuuksista vähennettäisiin vahvistamalla kuntien omaa veropohjaa. Kunnille ohjattaisiin suurempi osuus esimerkiksi kaivosveron, matkailumaksujen ja energiatuotannon verotuotoista. Myös pääkonttori- ja yhteisöverojärjestelmää uudistettaisiin kuntien hyväksi.

Lisäksi toteutettaisiin laaja kiinteistöverouudistus, jossa maapohjan arvo otettaisiin nykyistä paremmin huomioon. Keskusta ei aja kiinteistöveroaa maa- ja metsätalousmaalle.

Osa hallintouudistuksista syntyvistä säästöistä suunnattaisiin kuntaliitoskannusteisiin sekä kuntien vapaaehtoista yhteistyötä tukevaan uuteen ohjelmaan.

Keskusta päättäisi mm.:

- poistaa turhan byrokratian julkisissa hankinnoissa
- vähentää alueidenkäytön ohjausta, rantaan saisi taas reilusti rakentaa
- siirtää koulujen loma- ja työajoista päättäminen täysin kunnille
- siirtää ravintola-, anniskelu- ym. alkoholilain mukaiset lupa-asiat kuntien päätettäväksi.

- siirtää kaikki luonnonvarojen hyödyntämisessä syntyvä verotulopohja täysimääräisesti kunnille
- laajentaa kuntien verotulopohjaa pääomavero-osuudella ja korottamalla yhteisövero-osuutta
- uudistaa, yksinkertaistaa ja supistaa ensi sijassa valtionosuusjärjestelmää ja ohjata osa supistamisesta kuntaliitos- ja yhteistyökannusteiksi

→ uudistusten nettosäästötavoite 300 miljoonaa euroa – uudistuksilla merkittävä talouden kasvuvaikutus

Toimeenpano

Keskustan lähimalli tunnistaa sen, että Suomi ei ole samanlainen kaikkialla. Se mikä toimii Helsingissä, ei välttämättä toimi Kainuussa, Lapissa tai Etelä-Savossa. Siksi eri alueille tarvitaan erilaisia ratkaisuja.

Uudistus käynnistettäisiin vapaaehtoisilla kokeiluilla erityisesti harvaan asutuilla alueilla. Näin voitaisiin testata käytännössä, kuinka maakuntien päätösvaltaa voidaan lisätä ilman uusia byrokratiakerroksia.

Suurilla kaupunkiseuduilla voitaisiin toteuttaa vapaakaupunkiuudistus, jossa kaupungit saisivat nykyistä enemmän mahdollisuuksia päättää esimerkiksi liikenteestä, maankäytöstä, työllisyydestä ja kotouttamisesta. Harvaan asutuilla alueilla taas voitaisiin kokeilla maakuntien laajempaa päätösvaltaa esimerkiksi luvituksessa, elinkeinopolitiikassa ja aluekehityksessä.

Uudistukset toteutettaisiin hallitusti kahden vaalikauden aikana. Ennen valtakunnallisia uudistuksia uusia ratkaisuja testataan käytännössä, arvioidaan tulokset ja vasta sen jälkeen tehdään pysyviä muutoksia.

Keskusta

